

YHDEKSÄN MYYTTIÄ SEKSIIN OSTON KRIMINALISOIMISESTA

Johanna Niemelä-Klesiläinen

Seksin ostamisen eli prostituoidun asiakkuuden kriminalisointi on nopeasti noussut vilkkaan julkisen keskustelun kohteeksi. Hyvä niin. Keskustelussa on esitetty mielipiteitä laidasta laitaan. Jotkut puheenvuorot ovat kuitenkin toistaneet myyttejä, jotka eivät lähemmin tarkasteltaessa pidä paikkaansa. Sen vuoksi erittelen seuraavassa yhdeksän myyttiä seksin oston kriminalisoinnista.

1. MYTTI: IHMISILLÄ ON PERUS- TAI IHMISOIKEUS SEKSIIN.

Sellaista oikeutta ei ole määritelty missään oikeuksia koskeissa asiakirjoissa. Perus- ja ihmis-oikeudet sisältävät oikeuden yksityiselämään. Euroopassa yksityiselämän piiriin katsotaan kuuluvan mm. oikeuden seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen. Mitään oikeutta seksiin ei ole. Seksuaalisessa kanssakäymisessä olemme mitä suurimmassa määrin riippuvaisia muista ihmisistä. Toisten ihmisten oikeutta seksiin ei voida toteuttaa siten, että toisille annetaan oikeus hyväksikäyttää ja ostaa toisten ruumista.

2. MYTTI: PROSTITUUTIO ON AMMATTI, JONKA JOTKUT VALITSEVAT, JA KYSYMYS ON AMMATINHARJOITTAMISEN VAPAUESTA.

Prostituotujen puhenaisina toimii julkisuu-
dessa seksityöläisten eliitti, joka kertoo valin-
neensa ammattinsa, työskentelee itsenäisesti
mukavissa työoloissa ja kertoo tekevänsä
eräänlaista sosiaalityötä vaikeuksissa olevien
miesten kanssa. Toisessa ääripäässä ovat sek-

sikaupan uhrin, jotka on huumamalla, väkival-
lalla tai petoksella pakotettu toimintaan.

Valtaosa todellisuudesta on kuitenkin jotain
tältä väliltä, kuten Reet Nurmi on vakuuttavasti
osoittanut. Prostituutioon joudutaan taloudel-
lisesta pakosta tai huumeiden käytön vuoksi,
ja usein siihen liukuminen on asteittainen pro-
sessi, jossa asiakkailla on aina osansa. Parittajat
tulevat kuvaan jossain vaiheessa, ei niin, että
nainen tekisi päätöksen ammattiin ryhtymis-
estä ja ottaisi sen jälkeen yhteyttä parittajaan.
Juuri tähän prosessiin joutumista seksikaupan
oston kiellon toivotaan ehkäisevän. Osaltaan
kielto tekisi myös mahdollisia asiakkaita tietoi-
siksi siitä riistosta, jonka kohteena prostituoi-
dut ovat.

3. MYTTI: SEKSIIN OSTAMISEN KRIMINALISOINTI RUOTSISSA VUODEN 1999 ALUSTA ON JOTAIN AIVAN UUTTA.

Uutuus Ruotsin sääntelyssä on se, että vain
seksin ostaminen on rikos, ei sen sijaan prosti-
tuutio.

Molemmat ovat ja ovat olleet rikollisia te-
koja eri oikeusjärjestyksissä. Seksin ostaminen
ja myyminen on tälläkin hetkellä rangaistavaa
esimerkiksi useissa Yhdysvaltojen osavaltiois-
sa, Australiassa ja Venäjällä. Kieltoja myös val-
votaan, ja sekä prostituoiduille että asiakkaille
annetaan rangaistuksia.

Vaikka Suomessa ei ole ollut rikosta nimeltä
seksin ostaminen, prostituoidun asiakkaana
oleminen oli pitkälle viime vuosisadalle asti te-
ko, joka oli rangaistava joko salavuuteus- tai
huoruusrikoksena. Salavuuteudella (kielletty
vuoteen 1926) tarkoitettiin seksiä kahden nai-

mattoman henkilön kes-
letty vuoteen 1948) ti-
naimisissa. Prostituuti-
asti. Käytännössä asia-
gaistu, prostituoituja k-

4. MYTTI: SEKSIIN KRIMINALISOINTI OLE VÄHENTÄN- TIOTTA.

Seksin oston kieltävä
katuprostituutiota huc-
tuksia muuhun prosti-
selvittämään. Selvää k-
tuution määrään voida-
dellut eri aikoina paljor-
prostituutio oli ennen la-
mista melko vähäistä
prostituutiota olisi varr-
voisuuden vähentämin-
nalisoinnilla ei prosti-
lopettaa, mutta ei huur-
tikan ole lopettanut h-

Ruotsissa laki tuntu-
sa ihmisten käsitysten
va enemmistö ihmisist-
myös osa laajempaa to-
kohdistuvan väkivallan

5. MYTTI: PRO- STITUUTIO ON JÄRJESTYSKYS

Suomessa Eduskunta ki-
tyslakia, jonka mukaan
seksuaalipalvelujen ost-
tarjoaminen yleisellä pai-
teiksi. Epäilemättä asi-
dän kaikille naisille tek-
ritsevät. Prostituution t-
tyshäiriönä on kuitenkin
joko prostituotujen toim-
kuten nyt on tehty eräic-
tyssäännöissä, taikka s-

OSTON

huumaamalla, väkival-
tettu toimintaan.
esta on kuitenkin jotain
Nurmi on vakuuttavasti
on joudutaan taloudel-
neiden käytön vuoksi,
ien on asteittainen pro-
n aina osansa. Parittajat
vaiheessa, ei niin, että
n ammattiin ryhtymi-
en yhteyttä parittajaan.
utumista seksikaupan
ehkäisevän. Osaltaan
ollisia asiakkaita tietoi-
a kohteena prostituoi-

IN OSTAMISEN RUOTSISSA USTA ON UTTA.

yssä on se, että vain
s, ei sen sijaan prosti-

vat olleet rikollisia te-
ssä. Seksin ostaminen
hetkellä rangaistavaa
svaltojen osavaltiois-
llä. Kieltoja myös val-
iduille että asiakkaille

le ollut rikosta nimeltä
tituoidun asiakkaana
te vuosisadalle asti te-
joko salavuoteus- tai
vuoteudella (kielletty
in seksiä kahden nai-

mattoman henkilön kesken, ja huoruudella (kiel-
letty vuoteen 1948) tilannetta, jossa toinen oli
naimisissa. Prostituutio oli rikos vuoteen 1936
asti. Käytännössä asiakkaita ei juurikaan ran-
gaistu, prostituoituja kylläkin.

4. MYTTI: SEKSIIN OSTON KRIMINALISOINTI RUOTSISSA EI OLE VÄHENTÄNYT PROSTITUU- TIOTA.

Seksin oston kieltävä laki vähensi Ruotsissa
katuprostituutiota huomattavasti. Sen vaiku-
tuksia muuhun prostituutioon ei ole pystytty
selvittämään. Selvää kuitenkin on, että prosti-
tuution määrään voidaan vaikuttaa. Se on vaih-
dellut eri aikoina paljon. Esimerkiksi Suomessa
prostituutio oli ennen lamaa ja rajojen vapautu-
mista melko vähäistä. Paras tapa vähentää
prostituutiota olisi varmaan taloudellisen eriar-
voisuuden vähentäminen. Seksin oston krimi-
nalisoinnilla ei prostituutiota varmasti voida
lopettaa, mutta ei huumekaupan kriminalisoin-
tikan ole lopettanut huumekauppaa.

Ruotsissa laki tuntuu olevan sopusoinnus-
sa ihmisten käsitysten kanssa, sillä huomatta-
va enemmistö ihmisistä kannattaa sitä. Se on
myös osa laajempaa toimintaohjelmaa naisiin
kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi.

5. MYTTI: PROSTITUUTIO ON JÄRJESTYSKYSYMYS.

Suomessa Eduskunta käsittelee juuri nyt järjes-
tyslakia, jonka mukaan ympäristöä häiritsevä
seksuaalipalvelujen ostaminen ja maksullinen
tarjoaminen yleisellä paikalla tulisivat rikollisiksi
teoiksi. Epäilemättä asiakkaiden autoilu ja hei-
dän kaikille naisille tekemänsä tarjoukset häi-
ritsevät. Prostituution tarkasteleminen järjes-
tyshäiriönä on kuitenkin omiaan johtamaan
joko prostituoitujen toiminnan kriminalisointiin,
kuten nyt on tehty eräiden kaupunkien järjes-
tyssäännöissä, taikka sekä prostituoidun että

asiakkaan toiminnan kriminalisointiin, kuten jär-
jestyslakiesityksessä. Lopputulos on kummas-
sakin tapauksessa se, että huonossa asemassa
eli kadulla olevia prostituoituja kontrolloidaan,
ei asiakkaita. On myös kiinnostavaa nähdä, mi-
ten poliisi erottaa kadulla kulkijoiden joukosta
prostituoidut. Vai käykö niin, että asiakkaiden
lisäksi myös poliisit alkavat kysellä naisilta, mik-
si he liikkuvat tietyillä seuduilla.

6. MYTTI: KRIMINALISOINTI EI OLE TASA-ARVOKYSYMYS.

Tämä asenne tuli hiljattain esiin järjestyslain
eduskuntakäsittelyssä, jossa asiantuntijoina ei
kuultu tasa-arvoviranomaisia, naisjärjestöjä ei-
kä naistutkimuksen tai naisoikeuden asiantun-
tijoita. Lakivaliokunnan asiantuntijajoukkoon
mahtui peräti kaksi naista 15 miehen lisäksi,
toinen heistä prostituoitujen tukipisteen edun-
valvoja.

Prostituutiossa on kuitenkin kysymys mitä
suurimmassa määrin sekä naisten ja miesten
välisestä että naisten keskinäisestä tasa-arvos-
ta. Prostituutio perustuu taloudelliseen ja su-
kupuolten väliseen epätasa-arvoon. Heikompi
osapuoli on myyjä, jonka taloudellista ahdin-
koa ostaja käyttää hyväkseen.

Ruotsin lainsäädännön taustalla on ajatus
siitä, että olisi kohtuutonta rangaista prostituu-
tion sitä osapuolta, joka säännönmukaisesti
on heikossa asemassa. Näin myös meillä ajatel-
tiin, kun prostituoituihin kohdistuva irtolais-
kontrolli lopetettiin 1980-luvulla. Ruotsissa
prostituutiota koskenut mittava tutkimustyö
johti siihen käsitykseen, että prostituutiolla on
hyvin vahingollisia seuraamuksia, erityisesti
prostituoiduiksi ajautuvien nuorten naisten
kannalta, mutta myös yhteiskunnassa laajem-
minkin. Ostokiellolla pyrittiin suojaamaan pros-
tituoituja, erityisesti niitä, jotka ovat vasta ajau-
tumassa prostituoiduiksi. Lisäksi ostokiellolla
pyritään ilmentämään käsitystä sukupuolten
tasa-arvosta.

7. MYYTTI: SEKSIIN OSTAMISEN KIELTO LISÄÄ PARITTAJIEN VALTAA JA ALTISTAA PROSTITUOIDUT RIKOLLISUUDELLE.

Ajatuksena on, että prostituoidut joutuvat pois kadulta näkyvistä ja heidän toimintaansa on vaikeampaa valvoa. Tämä riski on otettava vakavasti. Katuprostituutiota voidaan torjua joko kriminalisoimalla ostaminen tai myyminen. Meillä on valittu molempien kriminalisointi katulosuhteissa, Ruotsissa taas ostamisen.

Kokemukset Suomesta osoittavat, että parittajien valta voi olla hyvin suuri, vaikka ostokieltoa ei olekaan. Parittajien vallan kasvaminen nykyisestä kiellon johdosta ei enää vaikuta todennäköiseltä. Prostituoidut eivät nytkään helposti käännä poliisin puoleen. Kynnystä korottaa prostituution kriminalisoiminen. Sen sijaan ostamisen kriminalisoinnilla ei tässä suhteessa liene kovin suurta merkitystä.

Siihen, missä määrin prostituoidut kääntyvät muiden auttavien tahojen puoleen, vaikuttavat monet seikat. Jos ostokielto viestii sitä, että yhteiskunnassa on jonkinlainen ymmärrys (muidenkin kuin eliitti) prostituoitujen asemasta, se voi pikemminkin edistää palvelujen hakemista.

8. MYYTTI: SEKSIIN OSTAMISEN KRIMINALISOIMISEN VAIHTOEHTO ON TEHOSTAA OIKEUDELLISIA KEINOJA PARITUKSEN VÄHENTÄMISEKSI.

Paritukseen ja naiskauppaan puuttuminen on tärkeää. Rangaistuksia parituksesta voidaan korottaa, erityisesti siten, että pakottaminen ja väkivallan käyttö huomioitaisiin rangaistuksessa. Naiskauppa tulisi kieltää. Poliisille voidaan

antaa puhelinkuuntelu-oikeus ja oikeus tunnistetietoihin. Tietoinen hyötyminen prostituutiosta voidaan kriminalisoida, niin kuin huoneen vuokraaminen tähän tarkoitukseen oli rikollista ennen vuoden 1999 alussa voimaan tullutta uudistusta. Nämä uudistukset eivät olisi seksin ostamisen kriminalisoinnin vaihtoehtoja. Ne voidaan toteuttaa riippumatta siitä, tuleeko seksin ostaminen rikokseksi vai ei. Jos parituksen estämisellä pyritään vaikuttamaan tarjontaan, ostokiellolla pyritään vaikuttamaan kysyntään. Jos tavoitteena on prostituution vähentäminen, molempia tarvitaan.

9. MYYTTI: RIKOSLAILLA EI VOIDA OHJAILLA MORAALISIA KYSYMYKSIÄ.

Useiden rikoslain säännösten takana on voimakkaita moraalisia vakaumuksia. Juuri tästä seksin ostamisen kriminalisoimisesta on kysymys. Haluammeko yhteiskunnan, jossa kasvaville pojille kerrotaan, että seksuaalisuuden tulee perustua keskinäiseen kunnioitukseen? Vai haluammeko yhteiskunnan, jossa seksuaalisuus perustuu toisen ihmisen hyväksikäyttöön ja alistamiseen?

Johanna Niemi-Kiesiläinen on prosessioikeuden dosentti ja Helsingin yliopiston tutkijakollegiumin tutkija. Hän on myös Suomen Akatemian tutkimushankkeen Violence in the Shadow of Equality: Hidden Gender in Legal Discourse johtaja. Hän viimeistelee tutkimusta parisuhdeväkivallan käsittelystä rikosprosessissa.

johanna.niemi-kiesilainen@helsinki.fi

